

Crítica

ASSAIG

Tom Wolfe, *El periodisme canalla i altres articles*. Traducció de Joan Solé. Columna Edicions. Barcelona, 2001.

Tom Wolfe: més en forma que mai

JOAN JOSEP ISERN

Egòlatra, irreverent, fatxenda, carca, superficial... Vet aquí alguns dels epítets que solen acolorir els comentaris dels detractors de Tom Wolfe quan parlen d'ell i de la seva obra. Val a dir, però, que a l'altra banda de l'espectre els qualificatius dels seus incondicionals es queden curts pel que fa a exuberància i vehemència. Certament tots els excessos piquen, però el que em sembla prou clar és que, agradi més o agradi menys el que escriu, el senyor Wolfe és un autor que no deixa indiferent ningú.

A més a més, contemplada des d'aquest petit racó de la vella Europa, la figura de l'inventor del *nou periodisme* té uns perfils una mica diferents de com la perceben els seus compatriotes. Difícilment podrem oblidar que amb els seus primers reculls periodístics –publicats a Anagrama poc temps després de la mort del dictador– molts vam descobrir, grocs d'enveja, unes maneres d'explicar la realitat que envoltava la gent (i unes estructures de difusió de la informació, diguem-ho tot) molt diferents a les que podíem veure en els diaris i revistes que teníem a casa nostra.

NOVEL·LISTA D'ÈXIT

Més tard, amb la seva irrupció en el món de la novel·la –aviat farà ja quinze anys de *La foguera de les vanitats*– l'admiració que sentíem per Tom Wolfe es va multiplicar amb la mateixa proporció que augmentaven el nombre d'exemplars venuts i, consegüentment, el nombre dels seus enemics. *Emboscada a Fort Bragg* (1996) i, sobretot, *Tot un home* (1998), un altre èxit de vendes, van acabar d'instal·lar Tom Wolfe dintre de la narrativa nord-americana en una posició molt especial, ja que ha aconseguit una difícil equidistància entre els Mailer, Irving, Updike, Ford i DeLillo, d'una banda, i els Grisham, Clancy, Crichton i King, de l'altra.

I ara, just un parell d'anys després de la publicació entre nosaltres de *Tot un home* apareix *El periodisme canalla i altres articles*, llibre amb què Wolfe reprèn, després de 20 anys, la seva obra de reculls d'articles periodístics.

Tot just obrir *El periodisme canalla...* la primera frase que ens trobem ja ens demostra que el vell Tom continua tan en forma com sempre: "L'any 2000, l'expressió *classe treballadora* havia caigut en desús als Estats Units, i *proletariat* havia quedat tan antiquada que només la coneixia un grapat de vells universitaris marxistes amargs, d'aquells que els surten matolls de pèls a les orelles". És *Endollats (Hooking Up)*, una anàlisi breu –14 pàgines– però implacable, pel que té de clarividenc, sobre els costums sexuals i socials dels seus compatriotes en el trànsit al segle XXI i del qual no em resisteixo a reproduir un altre fragment: "A final del segle XIX i començament del XX, la gent gran dels Estats Units pregava: «Sisplau, Senyor, que no sembli pobre». L'any 2000 pregava: «Sisplau, Senyor, que no sembli vell»".

Després d'aquest excel·lent aperitiu, que té la virtut de

posar-nos de seguida en situació, s'obre l'apartat titulat *La bèstia humana*, on trobem un dels textos memorables del llibre: *Dos joves que van fer cap a l'Oest*. Una història que s'hauria pogut titular perfectament *Així va néixer Silicon Valley*, ja que Wolfe ens hi descriu la trajectòria de Bob Noyce, creador del circuit integrat i fundador de l'empresa de microprocessadors Intel. El màgic Tom fa girar el seu relat al voltant de dos eixos: primerament, l'ampli treball de documentació que ens permet seguir l'evolució de l'electrònica dels últims cinquanta anys des del transistor fins al microcip, i, segonament, el paralelisme que l'autor estableix entre la vida de Bob Noyce i la del reverend Josiah Grinnell, fundador del poble del mateix nom a l'Estat d'Iowa l'any 1854.

L'apartat es clou amb dos articles més al voltant de la sociobiologia i les tècniques d'estudi del cervell. Ètica i ge-

nètica, determinisme i lliure albir són alguns dels temes que avui preocupen Wolfe i que el porten a parlar-nos de Darwin, Teilhard de Chardin, Marshall McLuhan i Ed Wilson. Una frase per al record: "Internet, la xerrameca digital, ens fa persones més informades però no necessàriament millors".

REPARTINT ESTOPA

La tercera part porta un títol prou significatiu: *Vita robusta, Ars anorexica*. Aquí és on, per entendre'ns, Wolfe es dedica a repartir estopa. Primerament –a *A la terra dels marxistes rococó*– contra els intel·lectuals americans, amb paràgraf vitriòlic dedicat a Susan Sontag. Després –a *L'artista invisible*– la garrotada va contra els crítics d'art. La piula final, però, se la reserva per a *Els meus tres ximplers*, article en què rebutja una per una les crítiques que John Updike, Norman Mailer i John Irving van dedicar al seu llibre *Tot un home*.

Aquí és on Wolfe desenvolupa la seva teoria sobre el realisme en la literatura que ja havia apuntat en un article poc després de publicar *La foguera de les vanitats*. La gent, ve a dir, s'identifica amb allò que troba proper i aquesta proximitat la troba en les novel·les que s'inspiren en les tècniques de gestació, documentació i narració genuïnes del periodisme. Una vegada més –i tot fa pensar que no serà pas l'última– Wolfe fa una explícita defensa del mestratge d'autors com ara Zola, Dickens, Dostoievski, Balzac, Gogol, Ibsen i Twain.

Updike i els altres dos, diu Wolfe, tenen molt talent; la llàstima és que han malbaratat la seva obra en no implicar-hi la vida del seu entorn. "Surt al carrer, observa i després explica-ho de la manera més amena i entenedora possible", seria, doncs, l'enunciat breu de la recepta.

CONTRA EL CINEMA

Així doncs, contra l'anorèxia de la literatura nord-americana Tom Wolfe recomana una dieta a base de continguts que interessin als lectors. I, de passada, dóna una injecció d'optimisme contra els que pensen que la literatura té la batalla perduda contra el cinema: al final de l'article ens detalla quatre arguments que demostren la superioritat de la paraula escrita sobre la imatge filmada.

Tot un programa, doncs, que a més a més el lector pot veure de seguida com es posa en pràctica, ja que els editors catalans han tingut l'encert d'incloure-hi a continuació *Emboscada en Fort Bragg*, l'excel·lent novel·la breu editada fa uns anys que descriu les vicissituds d'un programa de televisió dedicat als reportatges conflictius. Un argument que il·lustra a la perfecció les teories de Wolfe sobre els continguts, la documentació prèvia, l'estil literari i els interessos dels seus lectors.

L'última part –al meu parer la menys atractiva per als lectors d'aquí– recupera una polèmica de l'any 1965 entre la revista *The New Yorker* i el diari *New York Herald Tribune* en què aleshores escrivia Wolfe. Es tracta, doncs, d'una immersió en el temps en què el nostre home començava a moure's per l'ofici d'escriure als diaris. Potser va ser el primer escàndol que els seus escrits van organitzar i, ben mirat, no deixa de ser una bona manera de tancar aquest llibre i veure que, com passa amb els bons vins, Tom Wolfe envelleix de meravella.

El nord-americà Tom Wolfe és considerat el pare del 'nou periodisme'

JIM COOPER / AP